

OM ET NORSK
NATIONAL-MUSEUM.

AF

Dr. INGVALD UNDSET.

Nasjonalbiblioteket
Depotbiblioteket

KRISTIANIA.

FORLAGT AF ALB. CAMMERMEYER.

1885.

25/11/1966
0.25

OM
ET NORSK NATIONAL-
MUSEUM.

AF

Dr. **INGVALD UNDSET.**

KRISTIANIA.
FORLAGT AF ALB. CAMMERMEYER.
1885.

Nasjonalbiblioteket
Depotbiblioteket

DET MALLINGSKE BOGTRYKKERI.

I.

I den for indeværende års storting fremsatte kgl. proposition angående universitetets budget for 1885—86 omhandles et par fra universitetet fremkomne forslag om opførelsen af nye bygninger, for anatomikammeret og for de historiske samlinger. Det kgl. kirkedepartement opfører i sit budgetforslag en sum til påbegyndelsen af en egen bygning for anatomikammeret, men kan ikke gå ind paa det akad. kollegiums forslag om iår at søge bevilling også til opførelse af en egen bygning for de historiske samlinger; departementet finder ikke under de mange krav, der i forskellige retninger stilles til statens midler, på en gang at burde bringe i forslag to så betydelige byggeforetagender ved universitetet *).

Det fremgaar imidlertid af kirkedepartementets foredrag, at det indrømmer nødvendigheden også af det andet byggeforetagende; man kan derfor med sikkerhed forudse, at der ikke vil kunne udsættes længe med påbegyndelsen også af denne nybygning. Det er for at give et lidet bidrag til, at denne byggesag for almenheden kan blive så klart belyst, som den fortjener, at disse blade offentliggøres; tillige vilde jeg gerne søge at vække den almindelige opmærksomhed og interesse for, hvorledes tilveiebringelsen af denne bygning vil være et væsentligt skridt henimod realisationen af en tanke, som visselig vil omfattes med sympathi i alle kredse: *organisationen af et norsk nationalmuseum.*

På stortingene i 1880 og 81 fremkom der adskillige udtalelser om vore nationale samlinger i anledning af forslag om ekstraordinære bevillinger til indkøb for universitetets etnografiske museum af genstande til belysning af vor folkelige kultur i de sidste århundreder. Fra alle sider inden nationalforsamlingen hørte man da samstemmige vidnesbyrd om den

*) Storth. Prop. 1885, No. 4 b, p. 16—18; slgn. p. 9—10.

varme interesse, man nærrede for vore nationale samlinger, og udtalelser om ønskeligheden af, at der fremkom en plan for oprettelsen af et norsk nationalmuseum; naar det nævnte forslag det andet år, i 1881, ikke opnaaede stortingets bifald, så blev også afslaget væsentlig begrundet ved beklagelser over, at der ikke var forelagt nogen samlet plan*).

En sådan plan for et nationalmuseum vides heller ikke siden den tid at være fremkommet offentlig. Når jeg her vil søge at antyde en sådan plan, er det derfor i håb om, at nærværende lille opsats vil komme til nytte under de officielle overveielser og forhandlinger, som uden al tvivl snart vil finde sted angående dette spørgsmål.

Spørgsmålet har dog allerede tidligere været oppe hos os. Da der for noget over 20 år siden var tale om at skaffe nationalgalleriet et nyt lokale, indgav nuværende rigsantikvar N. Nicolaysen under 6 marts 1863 et forslag til kirkedepartementet om oprettelsen af et rigs-museum; han foreslog, at man skulde opføre en to-etages bygning, hvor nationalgalleriet skulde få plads i overetagen; nedenunder skulde man anbringe oldsagssamlingen og myntsamlingen, der da skulde skilles ud fra universitetet og sammen med den nationale kunstsamling organiseres til et rigs-museum. Forslaget blev af departementet oversendt til universitetet, hvor det hist.-filos. fakultet under 25 novbr. 1863 afgav en betænkning derover, i hvilken man også fremhævede ønskeligheden af, at en samling af gipsafstøbninger af skulpturens hovedværker blev grundlagt og kom med i planen for et rigs-museum; forøvrigt tilrådede man nedsættelsen af en kommission af vedkommende samlingers bestyrere og en arkitekt for at tage sagen under overveielse. I en følgeskrivelse oplyser prof. Holmboe, at han og prof. Keyser allerede tidligere havde haft den tanke at fremkomme med forslag om en sådan institutions oprettelse. Sagen kom imidlertid den gang ikke videre; mig bekendt har den heller ikke senere været fremme**).

Når man vil diskutere oprettelsen af et norsk nationalmuseum, må man først gøre sig rede for, hvad slags sam-

*) Storthings-Tidende 1880, p. 230—242, 1881, p. 412 ff.

**) Se Norske Univ.- og Skole-Annaler, tredje Række, IV, 1864, p. 189—192, 203 ff.

linger et sådant museum må omfatte. I en vis forstand kan jo alle de museer, der er nationens eiendom, siges at måtte høre med til en sådan institution. Men her må dog gøres en adskillelse. Ikke alle videnskabelige samlinger, der er national-eiendom, vil retteligen og hensigtsmæssigen samles i et nationalmuseum: et sådant i egentlig forstand må komme til at omfatte særlig de samlinger, der tjener til direkte at belyse nationens historiske liv og fremvækst, dens eiendommeligheder og særegne udviklinger under de forskellige faser, stedse såvidt mulig i det nationales forhold til den almindelige verdenskultur: såvel de nationalt eiendommelige omformninger af det udenfra modtagne, som folkets selvstændige bidrag til verdenskulturen. Et nationalmuseums opgave bliver at samle og fremstille materialet til belysningen af vedkommende folks hele kulturudvikling fra de ældste tider indtil de nyeste, fra de ældste primitive stadier, som vi kan komme på spor efter, indtil den nationale kulturs højeste blomstring i den hjemlige kunst fra de sidste tider. Et norsk nationalmuseum vil således væsentlig komme til at omfatte vore samlinger af kulturhistorisk materiale og vore kunstsamlinger. Dets opgave bliver både at klargøre og oplyse for os selv vor egen hele udvikling og vækst og at byde den øvrige verden materiale til kundskab om, hvilken del det norske folk har taget i den almindelige udvikling, hvilke bidrag vi har ydet til den.

At samle, bevare og i et sådant museum at fremstille det bedste, vort folk har frembragt af eiendommeligt i kultur og kunst, det vil være en national æressag, tillige en pligt mod os selv og mod den hele civiliserede verden, som vi står i rapport til: i et sådant nationalmuseum vil vi kunne belyse, hvorledes vi fra fjerne tider af har kunnet udvikle en vis åndelig selvstændighed, der stadig har vokset sig stærkere, i hvilken vi også må erkende et grundlag for og en berettigelse til vor nuværende og fremtidige åndelige selvstændighed og politiske uafhængighed *).

*) Det er en selvfølge, at national-bibliotheket og rigets hoved-arkiv er de vigtigste af alle samlinger til belysning af nationens liv og udvikling, men jeg ser her bort fra dem, da de er af en hel anden art og virker på en helt anden måde end museer; om vore opbevaringssteder for disse samlinger vil nedenfor blive tale.

De af vore forhåndenværende samlinger, der efter dette vil falde ind under det norske nationalmuseum, der bliver at organisere, vil altså blive: nationalgalleriet, skulpturmuseet, kobberstiksamlingen, kunstindustrimuseet, museet for nordiske oldsager, myntkabinettet og etnografisk museum. De tre sidste samlinger er som bekendt nu knyttede til universitetet; ved organisationen af et nationalmuseum måtte de da ei blot flyttes ud fra universitetets bygninger, men også i administrativ henseende skilles ud derfra. Jeg kommer straks nedenfor tilbage til disse samlinger, og skal da gøre dem til genstand for nærmere omtale.

Som man ser, tager jeg ikke de naturvidenskabelige samlinger med i denne særlige institution, der bliver at organisere. Mine grunde dertil vil man allerede have forstået: disse samlinger illustrerer ikke selve folkets liv og gerning således som alle de nævnte; ogsaa disse samlinger med deres store videnskabelige skatte har selvfølgelig en rent national side, forsåvidt som de særlig belyser det lands naturforhold, hvor vort folk i årtusinder har levet og udviklet sig, og forsåvidt som de indeholder vidnesbyrd om og resultater af vor nationale videnskabeligheds arbejde på naturforskningens forskellige gebeter; men i forhold til det indbyrdes nære slægtskab mellem de forskellige historiske og kunstneriske samlinger, hvorved disse naturligen slutter sig sammen til et hele, er de naturvidenskabelige samlinger væsentlig af en anden karakter, og de står i så nært forhold til de forskellige naturfag, der foredrages ved universitetet, at de vistnok heldigst vedbliver at bestå som universitets-samlinger og at henhøre under dets administration. En ordning omtrent som den her antydede finder man også i almindelighed gennemført i de fremmede lande, som vi naturligst må se hen til.

Bør vi nu da søge at samle alle hine nævnte historiske museer og kunstsamlinger i én stor bygning, som vi så kunde pege på som det norske nationalmuseum? Nei, dette er ingenlunde min mening; jeg tror tvertimod, at en saadan foranstaltning vilde være ubetinget uheldig. Kunstsamlinger og kulturhistoriske samlinger stiller så ganske forskelligartede krav til lokaler for heldigen at kunne anbringes og udstilles, at hensigtsmæssige rum for begge slags samlinger vanskelig lod sig tilveiebringe i en og samme bygning. Desuden vilde

det jo alle tider have sine store betænkeligheder at sammenhobe alt, hvad vi eier af nationale skatte under ét tag. Hvorledes en sådan ordning også i administrativ henseende vilde være mindre hensigtsmæssig og tillige kostbarere, skal jeg ikke her gå nærmere ind på at udvikle. Erfaringen fra de steder, hvor man har forsøgt dette, taler også bestemt imod at følge eksemplet. I det prægtige svenske nationalmuseum, der for 20 år siden blev fuldført efter at have kostet millioner, har således kunstsamlingerne fået skønne og heldige lokaler, medens de prægtigt udstyrede rum, der er anvist de kulturhistoriske samlinger, er så uhensigtsmæssige som vel muligt til sådant brug, så at disse samlinger nu længes stærkt ud til en egen bygning.

Alt taler for at anbringe kunstsamlingerne og de kulturhistoriske samlinger i særskilte bygninger: ikke blot ved at samle alt dette under fælles tag kan man bringe det til klarhed for den almindelige bevidsthed, at kultur og kunst ikke kan skilles ad — at det først er disse to grupper af samlinger tilsammen, der belyser vort folks hele kulturliv og eiendommelige udvikling; — det kan også opnåes på andre måder. Allerede ved at anbringe de to bygninger således, at de svarer til hinanden og tilsammen danner en enhed, vil man give et indtryk af sammenhørigheden; fællesskab i administrativ henseende og en heldig anordning af forholdene med hensyn til almenhedens besøg o. s. v. vil helt kunne give også den mindre oplyste den ikke uvigtige umiddelbare fornemmelse af, at det er to afdelinger, der hænger nøie sammen.

II.

Med hensyn til vore *kunstsamlinger*, da er de vigtigste af disse nu allerede forenede i en ny bygning, der må siges at være i enhver henseende værdig og tilfredsstillende: i den af Kristiania sparebank for det af den grundlagte skulptur-museum opførte bygning, hvilket alt banken nu har skænket til Kristiania kommune. Når denne bygning, hvoraf endnu kun en trediedel er opført, bliver reist i sin helhed, vil vore nationale kunstsamlinger have fået et så heldigt opbevaringssted som

muligt, i en skøn monumental-bygning, der vil være tilstrækkelig for så lang en fremtid, som vi nu kan overskue.

Vort nationalgalleri vil i overetagen finde plads til at vokse op til en storartet samling. Det er en selvfølge, at vort galleri aldrig kan få nogen stor almeneuropæisk betydning i henseende til at belyse kunstens udvikling gennem de ældre og de fremmede skoler: vi vil naturligvis aldrig få råd til at købe gamle mestere og store arbejder af fremmed kunst, så enorme priser som der nu betales for slige sager. Vort galleris opgave er og bliver jo væsentlig at samle det bedste og mest karakteristiske, som vor egen malerkunst frembringer, og gennem at løse denne opgave vil det også få almindelig betydning og værd, ikke blot national. Vort køb af fremmed kunst vil vel høist komme til at omfatte fremragende typiske frembringelser af dansk og svensk kunst; forøgelserne af ældre og fremmed kunst vil vel måtte blive mere tilfældige, f. ex. ved gaver. Vi må imidlertid være glade for, hvad vi har af ældre sager: især vor nederlandske afdeling turde være bedre, end de fleste af os aner.

Skulpturmuseet vil også få sin hovedopgave i at illustrere vor norske billedhuggerkunst og dens udvikling. For denne kunstarts vedkommende kan man imidlertid også med ringe bekostning skaffe sig materiale til belysning af hele kunstens udvikling og de høider, den har nået, i de let erholdelige gipsafstøbninger: i den samling af sådanne, som ved Kristiania sparebanks generøsitet er tilveiebragt, eier vi allerede en stor skat, som vi videre vil kunne berige og fuldstændiggøre.

Kobberstiksamlingen har også lokale i denne bygning; denne samling har for os stor betydning i kunsthistorisk henseende, og også den vil vi være istand til stadigen at forøge og komplettere.

Når bygningen bliver færdig, skal også, er det tanken, kunstindustrimuseet få plads i den, ialfald foreløbig. Dette museum er i den korte tid, det har bestået hos os, vokset op til en betydelig og værdifuld samling; det har stort værd og betydning såvel i rent kunstnerisk som i mere kulturhistorisk henseende: her vil vi mere end noget andet sted kunne se, hvorledes disse to arter af samlinger flyder over i hinanden. Jeg vil også nedenfor få anledning til at berøre denne samling.

III.

Af vore *kulturhistoriske* samlinger er uden sammenligning den vigtigste

universitetets samling af norske oldsager. Det første grundlag til denne samling blev lagt i 1811 af det da nylig oprettede selskab for Norges vel; i 1817 blev samlingen overdraget til universitetet. I 1852 flyttedes den ind i de ny universitetsbygninger, hvor den fik et par rum i *domus academica*; i 1872 blev dens lokale her udvidet til dets nuværende udstrækning, den hele svite værelser i anden etage af fløien mod universitetsgaden. Da universitetet i 1828 begyndte at tage sig af samlingens forøgelse, talte den endnu kun 236 no.; indtil 1862 blev den forøget til 2 755 no. I 60-årene begyndte den at vokse overordentlig stærkt, idet den hvert år fik en ligeså betydelig som værdifuld forøgelse ved de systematiske udgravninger, som fra 1867 af hvert år blev foranstaltede af foreningen til norske fortidsmindesmærkers bevaring. Ved indflytningen i det ny lokale i 1872 talte samlingen allerede ca. 6 200 no., og det ny, betydelig udvidede lokale viste sig allerede fra først af utilstrækkeligt: allerede i 1873 måtte man begynde at pakke væk og magasinerne det ny tilkommende materiale. Fra de følgende år af genlyder nu samlingens årsberetninger stadig af klager over mangel på plads; i indberetningerne om den hvert andet år stedfindende inspektion af samlingen høres også stadig de samme beklagelser og stedse stærkere udtalelser om nødvendigheden af at skaffe den en egen bygning. Den årlige tilvækst har i det sidste tiår udgjort henved 500 no.; samlingen tæller nu over 12 000 no. Tilstanden med hensyn til manglende plads er nu høist beklagelig deroppe: samlingens lokaler er aldeles overfyldte, og man har helt siden 1873 stadig måttet indrette nye magasinrum: på 4 forskellige steder i bygningen, på mørklofterne, i kælderen, under festsalens gallerier etc., har man nu sådanne, desuden i begge båduse: alle rum er nu fulde, og man må nu udspekulere nye rum, hvor man kan stuve væk og magasinerne det nyt tilkommende materiale. Mellem hvad der således foreløbig har måttet gemmes væk på grund af manglende plads, er der selvfølgelig såre interessante sager, som det er skade, at man

ei kan udstille. At samlingen under sådanne forhold ikke helt ud kan fyldestgøre sine opgaver er klart nok: at materialet således må staves sammen og spredes på forskellige steder, vanskeliggør den videnskabelige bearbejdelse, og endnu langt mere hindres samlingen ved alt dette fra at virke så vækkende og oplysende på almenheden, som den ellers havde kunnet: i det nuværende trange lokale er det ikke godt muligt at gennemføre en fuldt ud tilfredsstillende anordning og opstilling, kronologisk og topografisk; hvad der er udstillet, er sammentrængt og skabene er overfyldte: mangfoldige interessante ting har man som sagt måttet magasinere, så at de er utilgængelige for publikum.

Og dette er den i mange henseender værdifuldeste og mest nationale af alle vore samlinger, hvor hvert stykke, videnskabelig seet, er et absolut uerstatteligt unikum. I denne samling findes det vigtigste materiale til vort folks ældste historie, til kundskab om vore fædres liv og udvikling i de forhistoriske tidsrum: her har vi materialet til belysning af vore fædres indvandring, hvorledes de efterhånden bredte sig ud over landet og ryddede mere og mere i skogene, hvorledes de her udviklede de eiendommeligheder, hvorpå vor norskhed og nationalitet beror. Denne samling er også for en væsentlig del dannet af folket selv, bleven til ved små bidrag fra alle kanter: hvad bonden har fundet i sin jord af gamle sager har han skænket eller solgt til denne samling; der er i hele landet intet distrikt, her på østlandet ingen bygd, som ikke er repræsenteret der: fik man en topografisk ordning i et nyt og hensigtsmæssigt lokale gennemført, indenfor de store perioders rammer, så vilde man fra mange bygder finde næsten for hver større gård et eller andet fund, der gav oplysning om dens ælde, og derigennem bidrag til landets gamle historie.

Ved denne samling er tillige anlagt et arkiv, der indeholder materialier til landets antikvariske topografi, oplysninger om tabte fund og forsvundne monumenter, tegninger af eksisterende og sløfede monumenter m. m.

Endnu langt værre end, at denne samling lider under sådan mangel på plads, er det imidlertid, at dens lokaler frembyder så liden betryggelse mod, at den en vakker dag kan gå fuldstændig tabt ved ildebrand; til dette punkt skal jeg længere nede komme tilbage.

Ved siden af oldsagsamlingen har myntsamlingen sine lokaler. Denne samling har også stor national betydning, idet dens hovedopgave er og må blive at være absolut fuldstændig for de norske mynters vedkommende, så righoldig som mulig for de nordeuropæiske lande, hvis middelalderlige myntvæsen stod i nært forhold til og påvirkede vort eget, og forøvrigt at frembyde en så fuldstændig oversigt som muligt over det hele myntvæsens historie og kunsthistorie. Denne samling lider ikke egentlig under mangel på plads, men dens lokaler er, ligesom oldsagsamlingens, stærkt udsatte for brandfare.

IV.

Jeg kommer dernæst til universitetets etnografiske museum. Her vil jeg visselig straks møde det spørgsmål: hvorledes kan den etnografiske samling komme med i det norske nationalmuseum, efter den bestemmelse af dettes opgave, som ovenfor blev givet: at det skulde indeholde materialet til belysning af vort eget folks kulturliv og udvikling? Besvarelsen af dette spørgsmål vil gives straks nedenfor.

Vort etnografiske museum er i de sidste år bleven forøget med en særegen norsk afdeling, der skal belyse vor almues eiendommelige kulturliv i de sidste århundreder, og som derfor stræber at samle og bevare alt eiendommeligt i dragter, smykker, bohaver, redskaber etc., som endnu kan være levnet rundt om i vore bygder, men som nu daglig forsvinder for den hurtigt fremtrængende uniforme verdenskultur. At denne norske afdeling i så kort tid har kunnet redde og samle så meget og allerede er blevet så righoldig og værdifuld, skyldes især den nuværende bestyrers, dr. Nielsens, varme interesse og energiske arbejde.

Ingen har vel nogensinde været af den mening, at denne norske samling skulde stå i nogen indre og naturlig sammenhæng med det egentlige etnografiske museum, der væsentlig indeholder materiale til belysning af de ikke-europæiske og laverestående folkeslags kulturer. Når der i sin tid, da der var tale om bevilling til denne afdeling, i stortinget fremkom udtalelser af uvillie over, at man vilde kunne komme til at få

se figurer med norske nationaldragter udstillede ved siden af indianeres og sydsø-vildes kostumer og husgeråd, så var en sådan uvillie helt forklarlig; vi alle vilde i tilfælde dele den og protestere. Men en sådan samrøring har aldrig været påtænkt: den norske afdeling er fra først af grundlagt som noget for sig selv. Stødet til dens grundlæggelse blev visselig givet ved den storartede opkøber-virksomhed, som blev drevet rundt om i landet af udlændinger og navnlig af agenter for det store skandinavisk-etnografiske museum i Stockholm, og hvorved det så ud til, at alt, hvad der var levnet af gamle nationale og eiendommelige sager, skulde føres ud af landet. Da vi her ikke havde nogen selvstændig samling for sådanne sager, og da oldsagssamlingens plan og midler ikke tillod den at anvende noget videre paa dette punkt, greb den etnografiske samling her energisk ind for at redde og bevare, hvad reddes kunde: der var ingen tid at tabe; havde man først sikret sig sagernes bevarelse, kunde man senere nok finde den passende opbevaringsmåde; havde man først koen, kunde man nok arrangere sig med klave!

Under de debatter i stortinget, hvortil blev henvist ovenfor pag. 3, udtaltes fra alle sider sympathi for bestræbelserne for at samle de endnu forhåndenværende levninger af vort eiendommelige folkelige kulturliv rundt om i bygderne. Der blev også udtalt, at en sådan samling burde være en egen institution, ikke blot et appendix til det etnografiske museum. At så med tiden måtte blive, var vistnok også deres mening, som først satte indsamlingen iværk. Det er mig nu bekendt, at i det forslag om en ny bygning for universitetets historiske samlinger, som sidste høst blev afgivet af disse samlingers bestyrere, men som kirkedepartementet ikke fandt at kunne fremme i år, og som derfor endnu ikke foreligger for offentligheden, er der gjort henstilling om, at den norske afdeling af det etnografiske museum må blive skilt ud derfra, som en egen samling med en egen bestyrer.

Ved udarbejdelsen af planen for den omhandlede ny museumsbygning er der også taget hensyn til denne samling, så at den kan få sit eget hensigtsmæssige lokale. Der kan formentlig ikke være tvivl om, at forslaget om at organisere en egen muse-afdeling af disse sager, vil finde tilslutning fra alle sider; ved indflytningen i den ny bygning, som ikke kan

lade ret længe vente på sig, vil man have den bedste anledning til at gennemføre en sådan ordning. Det vilde vel endog være ønskeligt, om udskillelsen administrativt lod sig gennemføre straks, uagtet samlingen endnu ikke kunde skaffes eget lokale, så at man såsnart som muligt kunde vinde en mand til væsentlig at arbejde for denne samling og få til disposition et vist lidet årligt beløb til at redde alt, hvad der endnu redes kan, af hidhørende materiale.

En sådan samling, som man kanske passende kunde kalde det norske folkemuseum, vilde være af stor såvel national som videnskabelig betydning. Dens særlige opgave vilde være at illustrere det eiendommelige kulturliv, som i de sidste århundreder har eksisteret hos vort folk, og hvoraf rester har holdt sig indtil denne dag. Nu skaffer de fuldkomne samfærdselsmidler og det livlige og stadige samkvem mellem by og land den uniforme verdenskultur hurtig indgang over alt: landet følger temmelig nær efter byerne i at optage de vekslende moder; det udenfra modtagne slår ikke sådan rod og afføder neppe mere særlig nationale udviklinger. Dette museum vil naturligens slutte sig som en fortsættelse til den middelalderlige afdeling af museet for nordiske oldsager, med hvilket det måske også kunde sættes i en vis forbindelse; ønskeligheden af at få en mand, der kan gøre denne del til sin hovedbeskæftigelse og her arbejde under det fulde personlige ansvar, taler dog for, at det konstitueres med en vis selvstændighed. Så er også skeet andensteds. Jeg vil her ikke særlig henvise til Stockholm, til dr. Hazelius's »Nordisk Museum« (det nuværende officielle navn for det »skandinavisk-etnografiske museum«); det er anlagt efter en så storartet målestok, og de umådelige skatte, som der ved stifterens beundringsværdige energi er sammenhobede, er af så forskellige slags, at man får det indtryk, at om museet kunde komme til i sig at opsluge alle Nordens andre museer og samlinger, så vilde hindringer derfor ikke findes i museets plan. Snarere tænker jeg på organisationen af »dansk folkemuseum« i København, der er en selvstændig samling, men tænkes anbragt i den samme ny bygning som det oldnordiske og det etnografiske museum. I Rom er ved det derværende forhistoriske og etnologiske nationalmuseum planlagt en egen afdeling for det italienske folkelivs antikviteter og kultureiendommeligheder. I de øvrige

europæiske lande finder man sådanne samlinger navnlig ved provindsial-museerne.

Vi har allerede et meget betydeligt materiale til dette museum. Foruden den her omtalte afdeling af det etnografiske museum, bevares der i samlingen for nordiske oldsager adskilligt, som vilde finde sin rette plads i den nye samling; også i kunstindustri-museets samlinger er der vistnok adskilligt, som korrektest vilde anbringes i det nationale kulturhistoriske museum. En sådan udskiften af materiale vil lettelig kunne gennemføres, når alle disse samlinger organiseres som led af det ene store nationalmuseum; tillige vil man da snart komme overens om de gensidige grændser for de forskellige samlingers virkefelt, hvorved alt, hvad der giver indtryk af konkurrence mellem dem, undgås, og et frugtbart samarbejde kommer istand til opnåelsen af det samme store fædrelandske formål.

Det vilde måske være af interesse at anføre et par eksempler på, hvilke interessante kulturhistoriske oplysninger vi allerede kan vinde ud af det materiale af denne slags, som vi alt besidder.

Af alt, hvad der henhører til vort folkelivs antikviteter, har måske intet i den grad været genstand for almindelig opmærksomhed og interesse som vore nationaldragter. Mange har visselig ment, at vi i dem har haft noget ældgammelt indenlandsk, fastholdt fra oldtiden; men intet kan være mere feilagtigt. Vi kan nu se, hvorledes de dragter, der for en menneskealder eller to siden blev brugte på forskellige kanter af landet, var hjemlige omdannelser af tidligere århundreders almen-europæiske moder; lignende iagttagelser kan vi gøre med hensyn til mange smykker, brugsgenstande og bohave. Vi lærer heraf, at også vor almue i de forløbne århundreder på en måde har fulgt med i den europæiske kulturbevægelse; de store epokers fremskridt, som gjordes derude, nåede også tilslut op til vore afsidesliggende dale, ad mange og ofte forunderlige veie: heroppe hos os slog det fremmede ofte rod, blev omdannet og afpasset efter vore forhold, blev således her noget helt nationalt og eiendommeligt og har så tildels her holdt sig indtil de seneste tider. Men berørelsen med den store udenverden var jo hos os endnu dengang kun liden og ofte tilfældig: kun enkelte store omvæltninger i kultur og

moder derude kom til at sætte mere fremtrædende spor i vore dale; nye træk og former kunde imidlertid stadig komme til. Ved nu at analysere hele det kulturapparat, som findes hos folket i en norsk bygd for f. ex. halvhundrede år siden, vil vi kunne udskille elementer fra forskellige europæiske stilperioder, men alt nationaliseret og sammenarbejdet på en ofte fortrinlig måde. Ved disse omformninger af europæiske moder, ved således på eiendommelige måder at have afpasset dem efter vore forhold, har vort folk udført et kulturarbejde, som det er vor pligt, såvidt endnu ske kan, at efterspore og belyse. Og ved her at forfølge spor kan vi ofte ad vide og underlige veie nå utrolig langt tilbage og komme til overraskende resultater. Inden det forråd af kulturformer, som har levet på landsbygden hos os indtil de seneste tider, finder vi, især blandt redskaber og mindre brugsgenstande, typer af overordentlig ælde, om hvis herkomst og historie den forhistoriske arkæologi kan give os oplysninger. F. ex. vor almindelige saudsax, vore primitive høvlformer *skavl* og *skøva* er så ældgamle, at de findes ikke blot i vore egne hedenske gravfund, men identiske også på 2 000 år gamle gravpladser i det gamle Romeriges grændseprovincer. I romerske levninger i Mellem- og Syd-Europa graver man ofte ud et slags eiendommelige T-formede nøgler, som har voldt arkæologerne dernede hovedbrud: man kunde ikke tænke sig, hvorledes den lås, til hvilken disse nøgler hørte, havde været indrettet. Løsningen på gåden kom fra Norge: her er slige nøgler og slige låse endnu den dag idag i brug, i den hardangerske »bjørnelås» til naust og udhuse. Fra den romerske kulturverden havde alle germanske folk ved begyndelsen af vor tidsregning modtaget mægtige indflydelser, derfra optog de former og redskaber; i de nævnte eksempler har vi beviser på, hvorledes gamle romerske former af redskaber og brugsgenstande, efter forlængst at være uddøde overalt ellers i verden, i vore afsides dale og fjorde har kunnet leve indtil denne dag.

Dette museum skulde egentlig også illustrere vore nationale bygningsformer, de for de forskellige landsdele eiendommelige typer af boliger og huse. *In natura* vilde jo hele huse ikke kunne indlemmes i et museum; man måtte vel her nøie sig med modeller, og så lægge an på at arrangere udstillingsrummene som karakteristiske interiører. Et fortræffeligt supple-

ment til dette folkemuseum vil forøvrigt den samling af nationale typiske gamle bygninger danne, som ved Hs. Maj. Kongens liberale interesse og ved overintendant, kammerherre Holsts nidkærhed nu holder på at komme istand på Bygdø.

I folkemuseet må vi forøvrigt ikke blot samle materiale til belysning af bondestandens liv i de senere århundreder: vi må også lægge an på at illustrere de eiendommeligheder, som fandtes udviklede i byerne og hos borgerstanden. Om end materialet her er sparsommere levnet, idet det meste af, hvad der havde særpræg, her forlængst er skyllet bort, så vilde man dog endnu kunne sammenstille interessante interiører.

En tidsgrændse nedad for hvad dette museum skulde omfatte, vilde i sin almindelighed være at sætte ved det punkt, hvor rapporten med den moderne uniforme verdenskultur bliver så livlig, at dennes hyppigt vekslende moder også hos os afløser hinanden så raskt, at der ikke bliver tale om nationale omformninger og udviklinger af dem. Opad vil dette museum komme til at række hånden til oldsag-museet: hvorledes de vil afgrændse sig til hinanden, vil naturligvis med lethed kunne fastsættes, når en virkelig organisation skal iværksættes.

I dette folkemuseum vil vor nationale kulturs historie og vort folks eiendommelige liv blive illustreret på en måde, som ikke kunde ske ud af de skriftlige kilder i bøger og arkiver: disse forskellige arter af kildemateriale vil supplere hverandre, så at vi af det alt tilsammen klart kan lære fædrenes forhold og kultur at kende.

Jeg kommer så til det egentlige *etnografiske museum*. Denne samling blev grundlagt i 1856; dens opgave er især at illustrere de ikke-europæiske folks særegne, oftest primitive kulturforhold, særlig også de eiendommelige, i mange henseender høitstående østasiatiske kulturfolk. Samlingen er for flere afdelingers vedkommende temmelig righoldig, indeholder mange sjældne og kostbare sager og er som helhed af stort værd. De etnografiske museer er i de senere år blevne genstand for en overordentlig interesse rundt om i Europa: de store kulturlande anstrænger sig og anvender utrolige summer på at berige sine samlinger af denne art. Dette hænger på det nøieste sammen med den fart, som den antropologiske videnskab har taget i vore dage, videnskaben om mennesket, dets natur, dets udvikling, udbredelse og liv på jorden. Man

betragter ikke som før mennesket alene som et væsen, der fra først af har været naturens herre, der på en måde står udenfor og over den: videnskaben opfatter nu mennesket som et led af den hele naturens sammenhæng; rent empirisk studerer man dets væsen og dets liv på jorden, i alt dets arbejde og dets værk: videnskaben om mennesket er bleven en naturvidenskab. For det empiriske studium af menneskets naturhistorie er navnlig de primitive folkeslag med deres eiendommeligheder af overordentligt værd; men for den overalt mægtig fremtrængende verdenskultur forsvinder nu hver dag mere og mere af naturfolkene og deres oprindelighed: den etnologiske videnskabs bedste materiale går med rivende hast til grunde. For at samle og få bevaret, hvad endnu reddes kan, anvender nu navnlig Tyskland enorme midler: man udsender etnologiske expeditioner til verdens forskellige kanter for systematisk at indsamle alt, hvad der kan bidrage til at give det fuldstændigst mulige billede af de uddøende kulturer, og bringe det hjem til de etnologisk-antropologiske museer af materiale for videnskaben om mennesket.

Det er klart for os alle, at vort land ikke har midler til at tage nogen videre del i dette videnskabelige indsamlingsarbejde. Nogen fremragende betydning for den etnologiske videnskab i almindelighed vil derfor vort etnografiske museum heller aldrig kunne få; dets indhold vil væsentlig blive en samling af »mærkværdigheder til oplysning om fremmede lande og folkeslag«, som det heder i museets avertissement i almanaken. Hvad vi har, er imidlertid så værdifuldt, og der er derimellem sådanne sjældenheder, at vi har al mulig opfordring til at interessere os for denne vor samling. Særlig interesse har den også for os deri, at dens indhold for en stor del er bragt hjem af vore sømænd: samlingen er for så vidt også et vidnesbyrd om vor magtstilling på alle have. Desuden har vi jo også i de senere år fået vore norske opdagelsesreisende, der har beriget dette museum med værdifulde sager. Samlingen vil for os have stor betydning som materiale til almindelig etnografisk og kulturhistorisk oplysning og studium, og som demonstrationsmateriale for docent-virksomhed i de nævnte retninger og i almindelig antropologi.

Med hensyn til vort etnografiske museum har jeg endnu noget at udtale, og det var navnlig paa dette punkt, at jeg

her vilde fæste opmærksomheden. Når en fremmed etnologisk forsker kommer hidop, så vil han navnlig bede om at få se en enkelt afdeling af vort etnografiske museum, og af den håber han at kunne lære noget netop her hos os: han vil bede om at føres til den *lappiske afdeling*. Men således som denne endnu er, vil han blive skuffet. Norge er et af de få lande i Europa, som endnu inden sine grændser har levninger af et naturfolk med en høist interessant og eiendommelig kultur. Her har vi på etnologisk gebet en videnskabelig pligt at opfylde: at samle et så rigt materiale som muligt til den fuldstændigste belysning af Lappernes hele liv og kulturforhold. På dette punkt burde vort etnografiske museum koncentrere sit arbejde; fornemmelig til denne afdelings fuldstændiggørelse burde de midler, staten bevilger det, anvendes. Foruden på vore egne Lapper burde museet også henvende sin opmærksomhed på de dem nærstaaende folkestammer, i det hele alle de væsentlig af rensdyret levende arktiske nomade-stammer i de nordlige dele af den gamle verden; dernæst måtte man lægge mest vægt på den anden gruppe af de arktiske folk: de især af sælhundefangst levende eskimoiske stammer. Alene ved at koncentrere sin kraft på polarfolkenes etnologi, vil vort etnografiske museum kunne blive en institution af særlig videnskabelig betydning. Og i den retning har vi som sagt også særlige forpligtelser mod videnskaben.

Jeg har imidlertid endnu ei givet svar på spørgsmålet om, hvorfor jeg vil tage også den etnografiske samling med ind under rammen for det norske nationalmuseum. Det skal gerne indrømmes, at denne samling kunde være udenfor nationalmuseet, således som jeg ovenfor har defineret dettes opgave; men hensigtsmæssighedshensyn tilsiger, mener jeg, at tage den med. Etnologiske museer sættes med held i en vis nær forbindelse med forhistorisk-arkæologiske; de ældste primitive stadier, som den hjemlige kultur har tilbagelagt i sin begyndende udvikling, belyses på mange måder ved sammenligning med de folks kulturforhold, som indtil de seneste tider har befundet sig på naturstadiet. Desuden vilde, efter hvad jeg ovenfor har udviklet, vort etnografiske museums hovedopgave blive belysning af et folks liv og kultur, der er vore landsmænd og tildels med samme ret som os kalder dette land sit fædreland. Og vilde vi ikke optage de etnografiske

samlinger i nationalmuseet, måtte vi skaffe dem eget lokale og egen administration; men dette vilde blive kostbart. For os som et fattigt folk vil det altid være nødvendigt at lempe lidt på principernes strengthed; vi må kombinere og simplificere, hvor vi kan: de økonomiske hensyn vil altid hos os måtte være hensigtsmæssighedshensyn af første orden.

V.

For disse tre samlinger foreligger der, som allerede anført, fra universitetets side begæring om bevilling til opførelsen af en ny bygning, idet man tillige, som jeg har erfaret, fremsætter forslag om det samme, som ovenfor er påvist som ønskeligt og naturligt, nemlig at den norske afdeling af det etnografiske museum udskilles som en selvstændig samling. Det etnografiske museum er ligesom oldsagssamlingen nu anbragt i høist uhensigtsmæssige og med hensyn til pladsen aldeles utilstrækkelige lokaler, hvad der ikke blot hemmer samlingernes udvikling, deres videnskabelige opstilling og anordning, men også i højeste grad deres virksomhed som folkeoplysende anstalter.

Der foreligger for denne bygning fuldt udarbejdede tegninger, tilbageværende under samvirken mellem arkitekten og vedkommende samlingsbestyrere. Man undgår derved aldeles de ulemper, som så mange andre steder er opståede ved, at arkitekten har haft fuld frihed ved tilvejebringelse af musebygninger, uden at vedkommende muse-embedsmænd har haft indflydelse; resultatet er da som oftest blevet, at man har erholdt monumentale bygninger, hvis ydre tog sig fortræffeligt ud, men hvis indre var så uhensigtsmæssigt som muligt og ofte slet ikke egnede sig for den slags sager, som der skulde opstilles. Både fra Stockholm, Berlin og Wien har man advarende eksempler i denne henseende. Særlig er der mange hensyn at tage for bygninger, hvor oldsager og etnografiske genstande skal opbevares: rummene må f. eks. ikke være for store, ikke særdeles høje og ikke for dybe; lyset må helst kun komme fra én side, så at man såvidt mulig undgår de ubehagelige reflexer i glasskabenes vinduer, og så at genstandene ikke

får den for opfatningen så forstyrrende belysning fra flere kanter o. s. v.; en vis nøgternhed og tarvelighed må herske i rummenes udstyr, da de for det meste uanselige genstande, af ælde medtagne og ofte fragmentariske, som der skal opbevares, for øiet ikke vilde kunne udholde rigt dekorede rum o. s. v. Man tør formode, at alle disse hensyn dels er tagne, dels vil blive tagne hos os i dette tilfælde.

Med hensyn til tomt for denne bygning, ved hvilken der i umiddelbar forbindelse med oldsagssamlingen også vil blive tilveiebragt opbevaringsrum for vore to uendelig værdifulde farteier fra vikingetiden, da har allerede forlængst den øvre del af Tullinløkken, ligeoverfor *domus chemica*, været udsæet hertil.

Jeg vil særlig fremhæve én ting ved denne byggeplan. Tanken er, at vi ved den med engang skal få tilveiebragt en bygning, der for disse samlinger vil være tilstrækkelig i en så lang fremtid, som vi nu på nogen måde kan overskue. Den af dens samlinger, som må antages at ville vedblive stærkest at vokse, er oldsagssamlingen. Men ved museer af den slags gælder det ikke at lægge an på at udstille *alt* for almenheden; dette vilde snarest modvirke samlingens hensigt: at øve en oplysende indflydelse på det besøgende publikum. Man må bestræbe sig for at tilveiebringe en fyldig udstilling af det bedste og mest karakteristiske, så at den besøgende får et klart overblik og modtager virkelig belærelse; dertil må selvfølgelig virkes ved en heldig ordning og opstilling, videre ved udstilling af modeller og tegninger af faste monumenter, ved kartografiske fremstillinger o. s. v. Resten af materialet må magasineres, men på en sådan måde, at det er let tilgængeligt for fagmanden, som skal benytte det til videnskabelige undersøgelser. Ligeså vigtige som udstillingssale er derfor i museer af denne art hensigtsmæssige og rigelige magasinrum, og ved den her projecterede bygning er derfor draget omsorg.

VI.

Når den omhandlede bygning for de kulturhistoriske samlinger lægges på Tullinløkkens øvre del, vil den komme til at svare

til kunstsamlingernes bygning på den nedre del af samme plads; man vil få et indtryk af, at disse to musebygninger hører sammen; følelsen af, at de tilsammen danner en énhed, vil gøres levende ved, at deres ydre arkitektur gennemføres nogenlunde i samme stil. Tilsammen vil de udgøre *vort norske nationalmuseum*.

Efter hvad jeg ovenfor har udviklet, vil man se, at jeg tror, at der ikke kan være noget iveien for straks at gå iveri med opførelsen af bygningen for universitetets historiske samlinger. Byggeforetagendet er planlagt således, at dets udførelse bliver det væsentligste skridt henimod realisationen af ønsket om at oprette et nationalmuseum: den administrative omordning kan træffes nårsomhelst under eller efter byggearbeidet.

Jeg kan ikke tilbageholde min mening om, at opførelsen af denne bygning er det mest påtrængende nødvendige byggearbejde, hvorom der foreligger forslag fra universitetets side. Her er nemlig ikke blot den omstændighed tilstede, at vedkommende samlinger stærkt lider under mangel på plads, derved hæmmes i sin udvikling og hindres fra at løse sine opgaver ligeoverfor vor almenhed; her kommer endnu noget meget væsentligt til: de nuværende lokaler frembyder ingen-somhelst betryggelse mod, at disse samlinger nårsomhelst kan gå helt tabt ved ildebrand. Navnlig gælder dette samlingen af nationale oldsager, vort eneste og absolut uerstattelige materiale til vort folks og lands ældste historie, den for os mest værdifulde og mest nationale af alle vore samlinger.

I vort naboland Danmark indtraf der, som man vil erindre, sidste høst en katastrofe, fra hvilken det danske nationalgalleri kun med nød og neppe reddedes ud, og ved hvilken andre nationale samlinger i København var stærkt truede: jeg mener naturligvis Kristianborgs slots brand. I en artikel i vort »Dagblad« henledede jeg ved den anledning opmærksomheden på, hvorledes Kristiansborgs brand også for os andre var »et varsko, en alvorlig opfordring til at undersøge, om man har gjort det nødvendige for at sikre sig bevarelsen af sine nationale skatte og samlinger.« *) Jeg fremhævede, hvor udsatte oldsagssamlingens lokaler er; i samme bygning er der beboel-

*) Dagbladet for 6te oktober 1884.

sesleiligheder i to etager*), museets lokaler støder på to kanter næsten umiddelbart op til auditorier, hvor der tildels lægges i kakkelovnene til sent ud på aftenen; bygningen har overalt trægulve, og tagkonstruktionen er af træ; på den anden side af den *smale* gade er der høje huse, hvor der boes og ildes i 4 etager; bag museets vinduer er der ikke lemmer eller persiennner af metal etc. Jeg endte med at betone, hvorledes der her hviler et stort ansvar på alle dem, der har med sagen at gøre, og som står de berørte forhold så nær, at de klart ser farerne ved den nuværende tilstand.»

Havde nødvendigheden af en ny bygning for denne og de med den beslægtede universitets-samlinger tidligere været påpeget, så måtte følelsen af denne sags uopsættelighed nu efter den allarmende katastrofe i København blive levende. I den ovenfor pag. 3 citerede Sth. Prp. No. 4 b (1885) ser man også, at vedkommende samlingers bestyrere under 28de oktober næstefter påny indgav forestilling om denne byggesag, hvilket da også ledede til, at det akad. kollegium i sit budget-forslag for 1885—86, af 16de decbr. s. å., androg om kgl. prop. til bevilling til bygningens påbegyndelse. I kirke-departementets foredrag om univ.budgetet udtales, som pag. 3 ovenfor anført, at man efter allerede at have foreslået påbegyndelse af anatomikammer-bygningen ikke finder iår også at burde anbefale denne bygnings fremme, uagtet man vistnok må erkende, at vedkommende samlingers lokaler »er i høj grad utilfredsstillende og utilstrækkelige, ligesom universitetet har brug for de nu af dem optagne rum i andet øiemed.« Man finder imidlertid, mærkelig nok, i dette departementsforedrag ikke berørt det punkt, som ikke blot mest taler for, men ligefrem råber om en ny bygning: den store ildsfarlighed af oldsagmuseets lokale.

Universitetets vedkommende har imidlertid været fuldt opmærksomme på, at man også måtte være betænkt på at foretage det mulige for at skaffe samlingen større ildssikkerhed i dens nuværende lokale, for de flere år, som endnu må gå hen, før den kan blive flyttet over til en ny bygning. Af den nylig omdelte Sth. Prp. No. 72 (1885), af 24de april, ser

*) Bygningens kælderrum er tildels optagne af universitetets *oplag af kul og ved*.

man, at kollegiet i november og december sidstleden satte igang undersøgelser, som ledede til forslag om foranstaltninger til betryggelse mod ildsfare for alle universitetets bygningers vedkommende; det er disse forslag, som kommer frem i nævnte proposition. De foranstaltninger, som her foreslås for den bygning, hvori oldsagmuseet findes, er anbringelsen af jernlemmer i samlingens vinduer mod universitets-gaden og opførelsen af brandgavle til at afdele bygningens loftsrum.

I en artikel i »Dagbladet« for 11 marts d. å. havde også jeg fremsat nogle bemærkninger om midlertidige foranstaltninger til at betrygge oldsagsamlingen mod brandfare. Jeg havde her tildels antydnet andre og flere sikkerheds-foranstaltninger, hvorom jeg henviser til hin artikel; her skal jeg til den fremkomne proposition kun knytte et par bemærkninger. De i den foreslaaede foranstaltninger gælder væsentlig udenfra truende fare: men den betydelige fare, hvorfor samlingen er udsat fra beboelsesleiligheder og kakkelovnsværelser i samme hus, berøres ikke. Jeg hidsætter nedenfor en del af min artikel, hvori jeg tager hensyn til dette punkt,*) og hvori jeg specielt peger på ønskeligheden af et brandsignalapparat også i denne bygning; omkostningerne derved vil blive så ubetydelige (ca. 200 kroner), og dets nytte i påkommende tilfælde

*) — — — Brandfaren truer først og fremst fra de i samme bygning værende beboelsesleiligheder og kakkelovnsværelser; men ved en i selve bygningen udbrydende brand gælder det fremfor alt, at brandvæsenet kan komme tilstede så hurtig som muligt. Et signalapparat findes i universitetets midtbygning; men før man fra samlingens bygning kunde komme derover og få signaliseret, vilde flere minutter kunne hengå, og man véd jo, hvorledes det ved en udbrydende ildebrand ofte er de første minutter, ja sekunder, det kommer an på med hensyn til, hvilken magt ilden skal få. Det vilde derfor visselig være det bedste, om der også i *domus academica*, f. ex. i porten ved indgangen til vagtmesterens og kvæstors boliger, fandtes et signalapparat til brandstationen; alle i bygningen boende måtte være gjort bekendte med dets brug. Et spørgsmål vilde det også være, om der ikke etsteds i gården eller gangene burde være en kran med påskruet slange, så at også bygningens beboere straks kunde have rigeligt vand til disposition i tilfælde af udbrydende brand, ved en petroleumslampes explosion etc. Exstinktorer og lignende redskaber er vel allerede tilstede. Inspektion sildig om aftenen i de lokaler, hvor der om dagen har været ildet, finder vel allerede regelmæssig sted — — — —.

så stor, at det vistnok bør anbringes. — Af forelæggelsen sees det heller ikke, om man har overveiet, hvad der kunde gøres for at sikre de to lette træhuse, hvori Tunebåden og Gokstadskibet bevares; i det hele er dog disse bygninger måske ikke særlig udsatte, men man tænke sig kun, at en forbigående i Kristian 4des gade en tør sommerdag kaster en brændende cigarstump hen i noget tørt kvas, der kan ligge ved disse træskurs tjærede bordvægge, og ulykken vil kunne være der.

I København, hvor man naturligvis ved Kristiansborgs brand er bleven opskræmt, har man for alle museers vedkommende straks truffet omfattende foranstaltninger mod ildsfare. Navnlig paa prindsens palæ, hvor de nationale kulturhistoriske samlinger endnu er anbragte: her er skorstenene blevne genmurede, og de før i selve musebygningen værende ildsteder blevne sløfede etc. Tillige er der, efter privat initiativ, bleven dannet et frivilligt redningskorps, hvorom jeg nedenfor anfører et par oplysninger, og som i påkommende tilfælde vil kunne være af uberegneligt værd*). Når sådant kan

*) Det frivillige redningskorps for Københavns samlinger er sidste vinter (efter Kristiansborgs brand) stiftet med det formål for øie at kunne stille skarer af intelligente, pålidelige, forsigtige og øvede redningsmænd til disposition for muse-embedsmændene, for det tilfælde at der bliver spørgsmål om at redde museer og samlinger ud af deres lokaler i ildebrandstilfælde. Erfaring viser, at det mandskab, som i slige tilfælde kan samles sammen fra gaden, ofte gør mere skade end gavn, idet de bringer sagerne i uorden og behandler dem således, at meget ødelægges og tabes. Korpsen er inddelt i flere delinger, hver med sine førere; hver deling er nærmest knyttet til en enkelt samling. Dets medlemmer bliver oplært i, hvorledes en redning fra hver enkelt samling heldigst skal foregå; de lærer, hvorledes de forskellige slags genstande (malerier, marmore, gibser, oldsager, bøger, arkivpakker etc.) helst skal håndteres og transporteres etc. Hver delings medlemmer lærer nøie at kende den specielle samling, som de tilhører: den bygning, hvori den er anbragt, dennes indredning med hensyn til korridorer, trapper og udgange, videre alle forhold, som kan være af vigtighed at kende i ildebrandstilfælde: hvor der løber rørledninger for gas og vand i bygningen, hvor hovedkranerne befinder sig etc.; tillige bliver de orienterede over hovedforholdene i så henseende i de tilstødende bygninger; tillige bliver de gjort bekendte med de lokaler i nærheden, hvor sagerne i tilfælde kunde reddes hen og anbringes. Af hver samlings embedsmænd bliver vedkommende delings mandskab tillige gjort temmelig nøie bekendt med samlingens indhold, hvilke dele og sager er

komme istand dernede, er grunden ikke blot den, at alle har en levende erindring om den store fare, der true de nationale samlinger hin nat i sidste oktober, men det beror også for en stor del derpå, at de nationale samlinger i Danmark omfattes med en almindelig kærlighed og interesse, hvortil vi ikke kender noget lignende. Den omstændighed, at vore tilsvarende samlinger endnu ikke har plads og anledning til ret at præsentere sig for almenheden, bærer vel dog her fornemmelig skylden; får vi vort nationalmuseum tilfredsstillende installeret, vil visselig også vort folk komme til i det at se noget af det dyrebareste, vi som nation eier.

Der kan ikke være tvivl om, at stortinget nu straks går ind på regeringens forslag om at foretage de midlertidige fornødne sikringsforanstaltninger. Under de nuværende forhold er faren stor for vor vigtigste nationalhistoriske samling. I påkommende tilfælde vil det være omtrent umuligt at redde samlingen ud: forholdene med hensyn til dens udgange etc. er også såre uheldige. Det dublet-exemplar af katalogerne, som stadig holdes à jour og bevares på et andet sted, kan kun være en ringe trøst, sålænge selve samlingen er så lidet betryggende bevaret.

Her må straks træffes midlertidige foranstaltninger, men disse vil ikke gøre det mindre nødvendigt, at man såsnart ske kan skrider til opførelsen af en ny musebygning.

VII.

Når denne bygning for de historiske samlinger bliver opført, og kunstsamlingernes delvis allerede færdige bygning

de vigtigste og først må søges reddede; ved øvelser veiledes de i sagernes behandling og flytning. Når en eller anden samling trues i ildebrandstilfælde, møder korpset snarest mulig op og stiller sig under dens embedsmænds og brandvæsenets kommando; medlemmerne af denne samplings særlige deling bliver underbefal og ledere ved redningsarbeidet, det øvrige mandskab bliver her menige. — Sålænge de fleste af de store og kostbare københavnske museer og biblioteker ikke har fået tidsmæssige og ildssikre lokaler, har man i dette fortrinligt organiserede frivillige redningskorps en betydelig betryggelse for, at tabet i påkommende tilfælde vil blive så lidet som muligt. Korpset tæller et stort antal medlemmer, unge mænd af alle samfundsklasser.

bliver helt bygget ud efter planen, vil vi for de samlinger, der efter det ovenfor udviklede tilsammen skal danne det norske nationalmuseum, have værdige og hensigtsmæssige opbevarings- og udstillingslokaler, der med hensyn til størrelsen også vil være tilstrækkelige for hele museets udvikling i en så lang fremtid, som vi nu kan overskue. Alene for kunstindustrimuseets vedkommende turde der kunne være nogen tvivl, om de for det bestemte lokaler i længden vil være hensigtsmæssige og tilstrækkelige; foreløbig vil man dog derom neppe kunne opgøre sig nogen bestemte mening. Der turde i det hele måske endnu herske nogen uklarhed over, hvorledes denne slags institutioner i fremtiden vil udvikle sig. Hvad specielt vort kunstindustrimuseum angår, turde der måske med tiden indtræde en spaltning mellem den afdeling, der belyser den ældre nationale kunstindustri, og den almindelige afdeling, der har til opgave at belyse de forskellige industrigrenes historie og teknik og de dekorative kunster, samt at indeholde mønster-samlinger: den førstnævnte afdeling kan tænkes at komme til at indgå en nærmere forbindelse med de nationale kulturhistoriske samlinger, den anden vil muligens komme til at slutte sig nær til et industri- og handelsmuseum, en slags permanent udstilling af varer og industriprodukter: sådanne institutioner begynder at oprettes omkring i Europa og synes at have en fremtid for sig. Imidlertid vil der visselig ikke endnu på lange tider blive tale om nogen sådan forandring ved vort kunstindustrimuseum.

Jeg skal her ikke berøre spørgsmålet om, hvorledes nationalmuseets administration bør ordnes: om den administrative overledelse, der samler de forskellige af specielle fagmænd bestyrede afdelinger til et hele, bør lægges i en enkelt mands, en generaldirektørs, hånd eller overgives til en kollegial direktion: dette spørgsmål må være forbeholdt senere overvejelser. Foreløbig er da forholdet også det, at skulptur-museet tilhører Kristiania kommune, medens de øvrige her omtalte samlinger er statens.

Jeg berører her også flygtig et andet punkt: når der bliver tale om at skille oldsagmuseet og dets bestyrelse ud fra universitetet, burde der vist også med det samme træffes en fastere ordning med hensyn til statens opsyn over vore faste monumenter, specielt over vore kirker og andre byg-

ninger fra ældre tider. For tiden opfylder staten sine forpligtelser med hensyn til vore monumenters bevarelse ved at yde en vis årlig understøttelse til et forevrigt privat selskab (foreningen til norske fortidsmindesmærkers bevaring) og ved at sætte dette istand til at lønne en mand, »der har at beskæftige sig med rigets fortidslevninger«. At indehaveren af denne stilling nu stadig benævnes rigsantikvar, kan vistnok ansees som udtryk for en almindelig forståelse af, at denne stilling ret snart også må blive endelig ordnet som et virkeligt rigsantikvar-embede.

Den her udviklede plan for organisationen af et norsk nationalmuseum lader sig gennemføre uden store bekostninger: organisationen vil for en stor del kun blive en ompostering af allerede i budgetet eksisterende faste udtællinger. Den væsentligste udgift bliver bevillingen til bygningen for de historiske samlinger; men den må i ethvert tilfælde komme med det aller første. Som ovenfor påvist er det en pligt mod os selv snarest muligt at bringe vor vigtigste nationale samling ud af det for ildsfare så utrygge lokale, hvori den befinder sig. Man anser det jo for uforsvarligt af en privatmand ikke at holde sine eiendele assureret; men den nationalhistoriske skat, som staten eier i vort oldsag-museum, kan den kun sikre sig bevarelsen af ved at skaffe den et nyt lokale: om man her regner byggesummens renter som assurance-præmie, vil enhver indrømme, at det ikke bliver nogen høj præmie for sikringen af de værdier, nationale og videnskabelige, som i den bygning vil blive bevarede. Den projecterede bygning for de kulturhistoriske samlinger, efter de af arkitekten under konference med vedkommende samlingsbestyrere udarbejdede planer, er anslået til 328 000 kroner. Til sammenligning kan anføres at det svenske nationalmuseums bygning (der dog tillige også huser kunstsamlingerne) kostede 3—4 millioner.

Vi er et lidet og fattigt folk. Det vilde derfor være en tåbelighed af os at tænke på at efterabe de store nationer i at søge at organisere institutioner efter den målestok og med de vide rammer, som de har gennemført, eller ved at ville skabe et muse-komplex af pragtbygninger. Til de midler vi kan råde over, stilles der så mange andre krav, der i første række må fyldestgøres: særlig har vi for tiden anstrængelser at gøre for at gennemføre forskellige reformer og for kraftigt

at udvikle det for vort udstrakte lands opkomst så vigtige kommunikationsvæsen. I de forhold, hvorm i disse blade er tale, må vi indrette os efter vore små forhold og med økonomi; vi må arbejde på at skabe noget, som passer for os, og som vil være tilstrækkeligt for en længere fremtid, men som også er af den beskaffenhed, at vi derigennem på dette område fuldt ud kan fyldestgøre vore forpligtelser som nation mod os selv og vort eget og mod den øvrige verden. — Jeg tror, at enhver vil indrømme, at i den for de historiske samlinger foreslåede bygning og i den plan for organisationen af et norsk nationalmuseum, som jeg her har fremsat, er der fuldt ud taget hensyn såvel til de videnskabelige og nationale krav som og til vore særlige forhold og vor økonomiske evne.

Og netop fordi vi er et lidet folk, har vi en særlig opfordring, mener jeg, til her ikke at nøle med at opfylde vore nationale forpligtelser, selv om vi skulde være nødt til at anstrænge os noget.

VIII.

Mellem nationalmuseets to bygninger på Tullinløkken bliver der stor plads tilovers til en eller et par andre betydelige bygninger. På den planche, der er vedheftet denne brochure, og hvor jeg har angivet, hvorledes jeg har tænkt mig byggepladserne omkring universitetet disponerede, har jeg på denne plads antydnet en bygning, der skulde optage vor kunst- og tegneskole. At denne anstalt får sin plads her mellem vore kunstsamlinger og kulturhistoriske samlinger vil vistnok indrømmes at være i sin orden. Dersom den tekniske høiskole bliver anlagt her i Kristiania, burde vel også den lægges i nærheden af universitetet, med hvis samlinger og laboratorier den vel kom til at stå i nær forbindelse; også for den kunde så byggepladsen midt på Tullinløkken komme i betragtning.

Der har almindelig været talt om, at universitetet, der er eier af Tullinløkken, skulde ville forbeholde sig denne for sin egen fremtids udvidelse; navnlig kom dette stærkt frem, dengang der var spørgsmål om afgivelse af tomt til skulpturmuseet. Efter den plan, som jeg her har antydnet, vil pladsen

blive optaget ikke egentlig af universitetet selv, men dog af institutioner, der dels hidtil har hørt under universitetet, dels er nær beslægtede med det og dets formål og altid må vedblive at stå i nært forhold til det.

En disposition af Tullinløkken, som ovenfor foreslået, må imidlertid ske, idet man tillige opgør sig en bestemt plan for, hvorledes universitetets nærmere og fjernere krav på mere plads for det selv og dets egne institutioner skal fyldestgøres. Jeg skal derfor i korthed også angive, hvorledes jeg tænker mig, at udvidelsen her bør foregå.

Den bygning, som her først og fremst bliver tale om, er den allerede foreslåede egne bygning for anatomikammeret. Da denne byggesag sidst var fremme, kunde man ikke blive enig om tomt: principielt var som sådan foreslået en del af den nedre Tullinløkke (legepladsen), subsidiært pladsen mellem *domus chemica* og den geografiske opmåling på den øvre Tullinløkke. I den nylig omdelte Sth. Prp. No. 76 (1885), af 4de mai, er den sidstnævnte tomt foreslået. Det uheldige i ved en sådan mindre bygning at forstyrre den nedre Tullinløkke turde blive almindelig erkendt. Denne byggeplads bør forbeholdes større monumentale bygninger, efter min mening først og fremst dem, der skal danne vort norske nationalmuseum; og at lægge anatomi-bygningen mellem de to store musebygninger vil vel af alle erkendes uheldigt. På den anden side synes også de indvendinger, der er reist mod den anden foreslåede tomt, at være af betydelig vægt.

I min allerede tidligere citerede opsats i »Dagbladet« for 11 marts 1885, pegte jeg hen på en tredje tomt, udkanten af slotsparken mod Kristian 4des gade, ligeoverfor det kemiske laboratorium. Jeg udtalte som min mening, at man i tidens løb alligevel nok bliver nødt til at lægge beslag på slotsparkens nederste, laveste del, nedenfor Holbergs gades forlængelse, til forskellige offentlige bygninger.

Ved flere af universitetets naturvidenskabelige og medicinske instituter gør sig stærkt gældende ønskeligheden af, at de flyttes ud til egne mindre bygninger, som kan bygges og indredes for dem på hensigtsmæssigste måde efter hvert instituts forskellige videnskabelige krav. Det kemiske laboratorium har allerede for en tid siden fået sin egen bygning; det patologiske institut ligeledes, i forbindelse med det ny rigshospital; det

anatomiske institut vil vel nu følge efter. Vil man søge at tænke sig udviklingen også ud over den nærmeste fremtid, vil der vel og blive tale om egne bygninger for et farmakologisk-hygienisk institut og for det fysiske kabinet; i en fjernere fremtid måske og for det fysiologiske institut*). Til disse mindre universitetsbygninger, der efterhånden vistnok vil komme istand, har jeg tænkt mig disponeret den nederste del af slotsparken mod Kristian 4des gade (se ridsene på medfølgende plan).

Når anatomikammeret og de historiske samlinger nu med det første flytter ud, vil vistnok klagerne over mangel på plads for de forskellige naturvidenskabelige samlinger og institutter for en tid være nogenledes afhjulpne, ligeså den nu følelige mangel på auditorier m. m. Og for hver gang der i fremtiden flytter et institut ud, vil der indtræde en lettelse. Alligevel må man have åbent øie for muligheden af ved tilbygning at udvide de egentlige universitetsbygninger. Først, og måske i en ikke så fjern fremtid, vil vel kravet komme fra det zoologiske museum. Allerede for adskillige år siden har der fra dettes side, såvidt erindres, været motioneret om ved en tilbygning at udvide midtbygningen bagud mod Kristian 4des gade, således som antydnet på grundridset. *Domus media* er og vil blive vort naturvidenskabelige hovedmuseum, hvor særlig vort lands og vore haves naturforhold vil findes belyste; den omtalte udvidelse af bygningen vil vistnok med tiden blive udført. Hvor nu gymnastiklokalet ligger, tænker jeg mig i en fjernere fremtid opført en bygning svarende til *domus academica*. Pladsen paa den anden side af midtbygningen bør vistnok forbeholdes biblioteket til dets udvidelser. Såvidt jeg véd, har man allerede tænkt sig, at udvidelsen her skulde foregå som på mit rids angivet: en fløi parallel med Frederiks gade henimod den kemiske professors bolig, hvilken i tidens løb skulde afløses af en anden stor biblioteksbygning, en firkant helt svarende til den nærværende, med hvilken den da vilde stå i forbindelse ved den nævnte fløi.

*) Smlgn. også en forestilling fra universitetets byggekomite af 1873, i N. Univ.- og Skole-Annaler, tredie Række, XII, p. 213—222, samt betænkning af 28 marts 1884 fra den under 21 juni 1883 af det akad. kollegium nedsatte komite til undersøgelse af universitetets byggekrav.

Ved de her antydede tilbygninger og nybygninger vil vistnok universitetets krav på større plads efterhånden kunne tilfredsstilles i en så lang fremtid, som vi kan overskue. Udvidelsen vil neppe kunne forgå i det uendelige, ialfald kan der ikke regnes med en sådan mulighed. Og allerede før de her optrukne rammer er fyldte, vil spørgsmålet om et andet universitets oprettelse i vort land have meldt sig til løsning.

IX.

Ovenfor pag. 5 udtalte jeg, hvorledes selvfølgelig nationalbiblioteket og rigsarkivet må siges at være de allervigtigste samlinger til belysning af vort folks liv og udvikling. Et par ord om, hvorledes disse samlinger er sikrede, må derfor også her komme med.

Universitetsbiblioteket, der tillige ved sin nu så fortrinlig organiserede norske afdeling er vort nationalbibliotek, må idet hele taget siges at have et fortrinligt og sikkert lokale, hvis fremtidige krav paa udvidelser rigelig kan tilfredsstilles, som ovenfor påvist: der bør visselig ikke blive tale om at disponere nogen del af universitetstomten mod Frederiks gade til noget andet anlæg.

Rigsarkivet kan ikke siges at have et så tilfredsstillende opbevaringssted. Som bekendt findes det nu i de underste etager i stortingsbygningens østre og midtre del. Men arkivrummene er for en stor del mørke og lidet hensigtsmæssige og visselig ikke helt betryggende med hensyn til ildsfarlighed: de tynde og flade murstenshvælve, hvormed dets rum er overdækkede, vilde neppe yde fuld beskyttelse, dersom der ovenpå i stortingets lokaler udbrød en heftig ildebrand. Desuden kommer dertil, at det kan forudses, at der vil blive brug for de af rigsarkivet nu optagne lokaler i andet øiemed; stortinget selv vil behøve mere plads; når den påtænkte reform af vort revisionsvæsen ved en udvidelse af statsrevisionen bliver sat iværk, vil denne behøve meget mere plads; desuden vil der vel snart blive spørgsmål om oprettelsen af et eget trykkeri for stortinget og det offentlige; et sådant vilde nok kunne finde plads i mellembygningens underetager. Der vil derfor

vistnok i en ikke så meget fjern fremtid blive spørgsmål om at skaffe arkivet nyt lokale. Når en bygning for departementerne med tiden bliver tilveiebragt, vil der måske også indtræde en ændring i vort arkivvæsen, således at regeringens arkivsager i længere tid end nu bevares ved vedkommende administrations-myndigheder; rigsarkivet kommer da måske til at blive mere et rent historisk arkiv. Jeg kommer straks tilbage til at berøre spørgsmålet om, hvor rigsarkivet kunde finde et nyt lokale.

Jeg kan endelig ikke undlade her at omtale også en anden værdifuld samling, der findes i vor by. Det er hr. købmand P. Simonsens storartede samling af gamle møbler og husgeråd, porcellæn, historiske portrætter m. m. For hver gang jeg har seet disse store og dyrebare samlinger, er mine ønsker om, at alt dette engang måtte blive norsk statseiendom og således forblive her i landet og samlet, stedse blevne stærkere; og jeg er vis på, at det er gået mange som mig. Samlingen kan ganske vist neppe siges at have nogen særlig norsk national karakter: den illustrerer især de høiest stillede samfundsklassers liv hos os i de sidste århundreder, og i disse kredse var det ydre kulturapparat hos os væsentlig det samme som i de andre europæiske lande. Samlingen har først og fremst den største interesse i almindelig historisk og kulturhistorisk henseende, og så særligt værd ved de talrige fortrinlige arbejder af kunst og kunstindustri, som den indeholder; den har dog også en særlig norsk interesse derved, at den er samlet her i landet og indeholder såmeget, der har tilknytning til personligheder, der har spillet roller i vort lands historie. Det er bekendt, hvorledes kaptein, brygger Jacobsen i København har underhandlet om køb af hele samlingen for at skænke den til Frederiksborg-museet; dette har heldigvis endnu ikke ledet til noget. Høist beklageligt vilde det være, om alt dette, som er samlet her i landet og således særlig illustrerer, hvorledes det 17de—18de århundredes kultur præsenterede sig hos de høiere samfundsklasser i Norge, skulde gå til udlandet eller spredes for alle vinde. Det tør ansees for sikkert, at eieren vilde være villig til at overlade det hele for en forholdsvis meget billig pris, dersom han fik sikkerhed for, at det forblev samlet og norsk statseiendom. Skulde der ikke være nogen mulighed for i dette øiemed ved subskription at

tilveiebringe en større sum? Vi har ganske vist ingen sådanne ølbryggere som de danske, men dog mange rigmænd og mellem dem vistnok også mænd med kunstsands og interesser. Så vilde man vel også kunne gøre regning på noget tilskud fra statens side.

Jeg vilde her tilslut antyde et forslag til en planmæssig benyttelse af de tomter, som staten her i hovedstaden har til disposition, for de offentlige bygninger, som der i en nærmere eller fjernere fremtid, såvidt vi nu kan overskue, vil blive spørgsmaal om at opføre. Min hensigt er dog væsentlig kun at betone, at man bør søge at gøre sig op en større samlet plan på forhånd, så at der ikke som hidtil handles og bygges planløst, kun med øieblikkets behov for øie, uden tanke om at det enkelte kan føie sig ind i en samlet plan, efter hvilken der tilslut vilde fremtræde et større hele. Vi er fattige og kan vanskeligt på engang skabe nogen større helhed; men alle er vi vel enige om, hvor ønskeligt det vilde være, om vi kunde samle vore offentlige og monumentale bygninger til større arkitektoniske énheder, med størst muligt hensyn til skønhed og kunstneriske krav. Det vil hos os, hvis økonomiske evne tilsiger at bygge stykkevis, alene kunne ske, dersom der gæes frem efter en på forhånd opgjort plan.

Jeg skal ikke nærmere omtale de store projecterede arbejder oppe ved Trefoldighedskirken, hvor stadens nye rådhus er tænkt lagt på høiden og en stor regeringsbygning på det forrige rigshospitals tomter; her er nok planerne for bebyggelse og regulering således opgjorte, at det hele vil komme til at danne et stort arkitektonisk ensemble.

Jeg vil navnlig pege på dispositionen af de til bebyggelse ledige terræner omkring universitetet. Allerede ovenfor har jeg omtalt, hvorledes jeg tænker mig den firkant, hvor universitetsbygningerne ligger, og den nedre Tullinløkke (legepladsen) anvendte. Den øvre Tullinløkke må vel væsentlig forbeholdes udvidelser af de anstalter, som allerede findes der: det kemiske institut og den geografiske opmåling samt det statistiske centralbureau. Den ligeoverfor liggende nederste del af slotsparken har jeg, som anført, tænkt mig anvendt til de naturvidenskabelige instituter, der efterhånden vil komme

til at flytte ud fra universitetet til egne mindre bygninger. På den mod Karl-Johans gade liggende del af samme kvadrat af slotsparken vil der blive fortræffelig plads for et par større offentlige bygninger. Jeg har tænkt mig, at på den ene af disse tomter kunde man opføre det ny statsministerhotel. At lægge denne bygning, som man har tænkt på, i forbindelse med bygningerne for regeringens kontorer på den gamle hospitalstomt, synes at have alt mod sig; tanken derom synes at stå i forbindelse med en ældre tids betragtning af statsministerens stilling som væsentlig en øverste kontorchefs. Den anden tomt mod Karl-Johans gade på denne endnu til parken hørende firkant måtte bebygges med en i det ydre helt lignende bygning; for denne kunde måske rigsarkivet komme i betragtning, dersom man ikke for dettes vedkommende finder at kunne gå ind på det forslag, som straks skal antydes.

Den på den anden side af Karl-Johans gade liggende del af parken nedenfor Holbergs gade har jeg altid tænkt mig som plads for det norske nationalteater. Her vil naturligvis da måtte planeres en hel del; en heldigere tomt for det ny teater vil man imidlertid neppe kunne påpege. Teatret vil kunne lægges så meget ud mod syd, at den frie udsigt fra slottet nedover byens hovedgade ikke vil hindres. Det sammenhængende parkmæssigt behandlede terræn fra stortingsbygningen over Eidsvoldsplads og studenterlunden til slotsparken vil ikke egentlig afbrydes ved, at der på dette sted kommer en monumentalbygning omgivet af blomsterbede og haveanlæg. I forbindelse med de nye paladslignende kvartaler på Ruseløkbakken vil det ny teater her tage sig prægtigt ud: fra søen vil dette parti, med slottets dominerende murmasser ovenover, tage sig imponerende ud. Teatret kommer i så stor afstand fra det desuden meget lavere liggende bibliotek, at det med sin ildsfarlighed ikke kan være truende for dette.

Jeg vil endelig fæste opmærksomheden ved endnu et punkt, hvor staten eier betydelige terræner, der vel om ikke så lang tid vil komme til at finde anden anvendelse end nu. Om Akershus fæstning har det allerede tidligere været på tale, at militæretaten i tidens løb måtte flytte andetsteds hen; denne halvø har nu ikke længer nogensomhelst betydning med hensyn til byens forsvar, men er det for udviklingen af byens handel, med hensyn til havn- og kaieplads vigtigste terræn,

der findes. Dersom vor by vedbliver at gå frem som hidtil, hvilket vi vel tør håbe og formode, vil den tid ikke være fjern, da der igen for alvor bliver tale om at flytte armeens depoter og militære etablissementer andetsteds hen; på Akershus vil der måske kun blive igen et par kaserner for nogle tropper til ordenens opretholdelse i hovedstaden. Rundt om hele fæstningen vil da blive kaianlæg; en forbindingsbane mellem begge havne og banegårde vil føres gennem tjeldet under Kontraskæret, vel med sidespor langs alle kaier. Toldboden bliver måske flyttet fra dens nuværende knappe lokaler ud mod Vippetangen: tildels vil den vel kunne installere sig i de af militæretaten rømmede bygninger. De store depotbygninger vilde vel kunne omdannes til pakhuse: den afstand, de nu ligger i fra vandlinien, vilde vel væsentlig kunne opveies ved mekaniske løfteapparater og vippeindretninger. Stor plads vil vel også toldboden i fremtiden behøve af den grund, at kreditoplagene kommer til at bero for en væsentlig del hos toldvæsenet, ikke hos hver enkelt købmand, en indretning, som i andre lande trænger mere og mere igennem.

Med militæretaten vil strafarbeidsanstalten visselig også blive flyttet.

Den øvre del af fæstningen, det gamle Akershus slot, ligger for høit til hensigtsmæssigen at kunne benyttes af handel og vandel; at omgøre det gamle anlæg øvervolds til at tjene vort daglige stræv vilde også være vandalisme. Om der end kan komme kaianlæg rundt om borgklippens fod, så bør dog selve det gamle slot bevares som historisk monument.

Vor hovedstad er ung og derfor fattig på historiske minder; heller ikke i det gamle Oslo er noget videre bevaret. Til Akersnæset og Akerhus knytter sig mange historiske minder; borganlægget her går tilbage til Norges storhedstid, til det 13de århundrede; om end ikke noget af, hvad nu står, skriver sig fra så gammel tid, bør vi dog bevare, hvad der endnu er levnet af det gamle slot og snarere tænke på at restaurere end på at sløife. De historiske erindringer gør Akershus til det interessanteste punkt i vor by, og ved sin vidunderlige naturskønne beliggenhed vil det altid blive det skønneste.

Noget af det ældste vi véd om borgen på Akershus er, at den var opbevaringssted for det kongelige arkiv. Som sådan nævnes den allerede i et brev fra året 1300; og helt indtil

1866 vedblev Akershus slot at huse, hvad der til de forskellige tider måtte kaldes rigets arkiv *). Når der nu igen bliver tale om at skaffe rigsarkivet et andet lokale, og det nyere arkiv, som stadig må være let tilgængeligt for administrationen, skilles ud derfra, vilde der så ikke blive spørgsmål om at flytte det gamle, egentlig historiske arkiv tilbage til det sted, hvor det i over et halvt årtusinde har havt sin plads? Vi søger i vor tid på så mange punkter at knytte trådene mellem Norges nye historie og vor gamle selvstændighedstids historiske liv; kunde der ikke også på dette punkt være anledning dertil? Ved at genopføre den østre fløi og indrede den og kirkefløien til arkiv vilde dette kunne få et fortrinligt lokale. Man vilde måske ønske arkivet en mere central beliggenhed, midt i byen; men afstanden fra f. ex. Karl-Johans gade vilde jo blive ubetydelig, når der tilveiebragtes en direkte adgang fra bankpladsen. Og når de nyere arkivdele forblev hos administrationen, sålænge denne kunde antages oftere at få brug for dem under den daglige forretningsførelse, vilde det historiske arkivs beliggenhed på Akershus neppe kunne medføre ulemper.

I den vestre og nordre slotsfløi, de ældste dele, hvor der endnu findes en række værelser, delvis med indretning fra Kristian 4des tid, vilde jeg så foreslå at restaurere værelserne og at montere dem med den Simonsenske samling; her vilde man så få et slags historisk museum, illustrerende det europæiske kulturliv i de høiere stænder i de svundne århundreder; tillige kunde her grundlægges et norsk historisk portrætgalleri.

Den her antydede anvendelse af det gamle Akershus slot, til rigsarkiv og til et sådant historisk museum, vilde også kunne finde sted, uden at militæretaten forøvrigt rømmede Akershus fæstning.

Af alt, hvad jeg i disse blade har antydet af byggeplaner etc., er det egentlig kun bygningen for universitetets historiske samlinger, som der bliver spørgsmål om at tilveiebringe straks eller ialfald snarest ske kan; desuden da som anført anatomi-bygningen. Om de øvrige bygningsforetagender vil der kun blive tale lidt efter lidt.

*) Slgn. rigsarkivar Birkelands erklæring til kirkedepartementet, dat. 30te novbr. 1877, »Om Arkivvæsenets Ordning.«

Jeg mener imidlertid, at det vil være af stor vigtighed, at man på forhånd gør op en plan for, hvorledes man tænker sig de disponible tomter anvendte til tilfredsstillelse af de bygningskrav, som de vigtigste af hovedstadens offentlige institutioner vil fremkomme med, og at man herved søger at tage hensyn til en så lang fremtid, som vi nu kan overskue; her er da tale om flere menneskealdere. Fordi om vi nu søger at træffe fornuftige og heldige dispositioner, vil vi selvfølgelig ikke dermed binde hænderne på vore efterkommere på nogen utilbørlig måde; de vil alene kunne være os taknemmelige, for at vi ikke bygger vildt og planløst og kun med tanken på øieblikkets behov.

Indhold.

	Side.
I. Organisation af et norsk nationalmuseum	3
II. Vore kunstsamlinger	7
III. Oldsagssamlingen, myntkabinettet	9
IV. Norsk folkemuseum, etnografisk museum	11
V. Bygninger for nationalmuseet	19
VI. Midlertidig sikring af oldsagmuseet	20
VII. Administration, omkostninger	25
VIII. Universitetsbygningernes udvidelse	28
IX. Andre fremtidige offentlige bygninger	31

Til den vedheftede planche.

De eksisterende offentlige bygninger er sort anlagte:

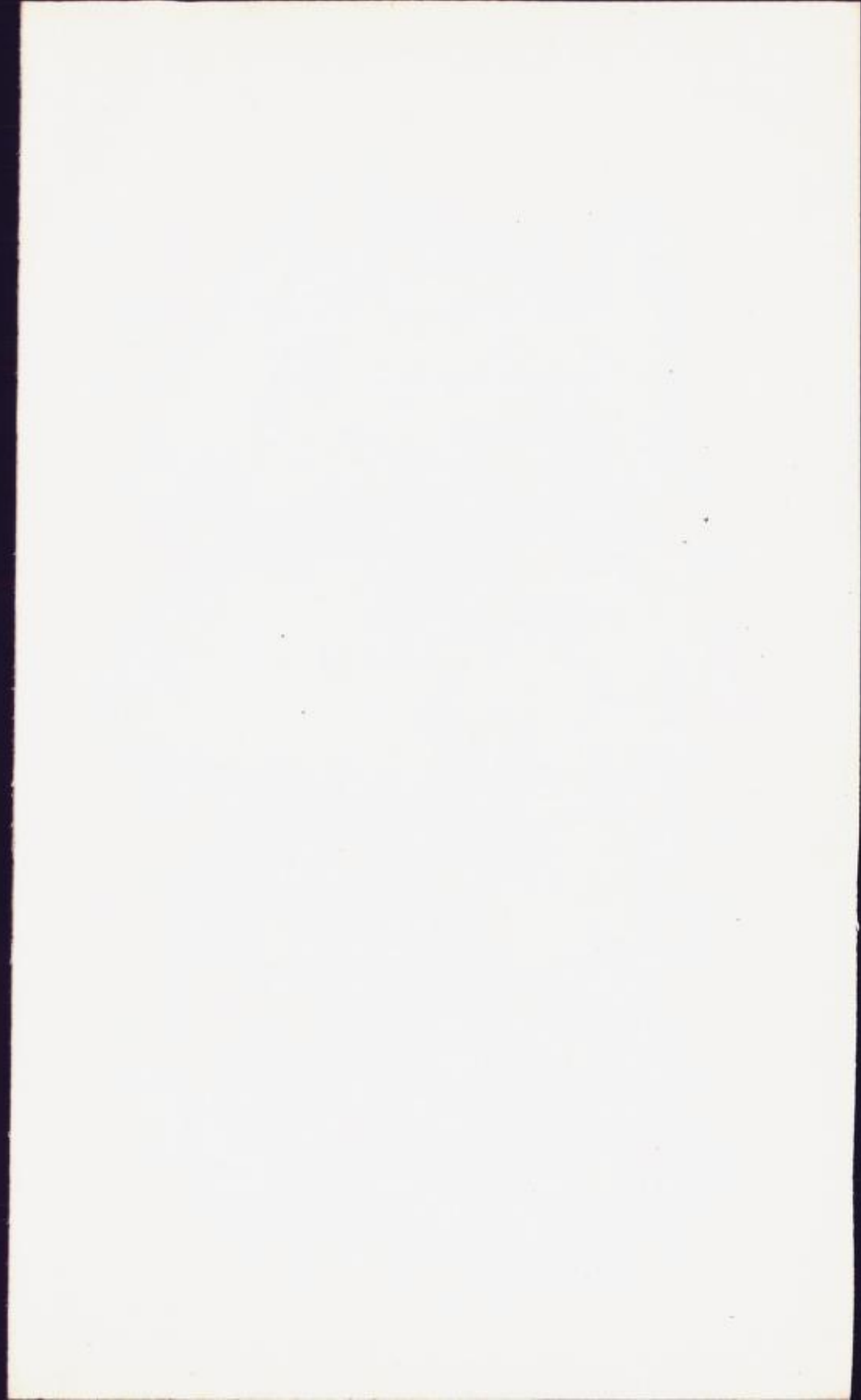
a domus media. *b* domus academica. *c* domus bibliotheca. *d* domus chemica. *e* skulptur-museet. *f* den geografiske opmåling og det statistiske centralbureau. *g* slottet.

De påtænkte og foreslåede bygninger er stærkt skrafferede:

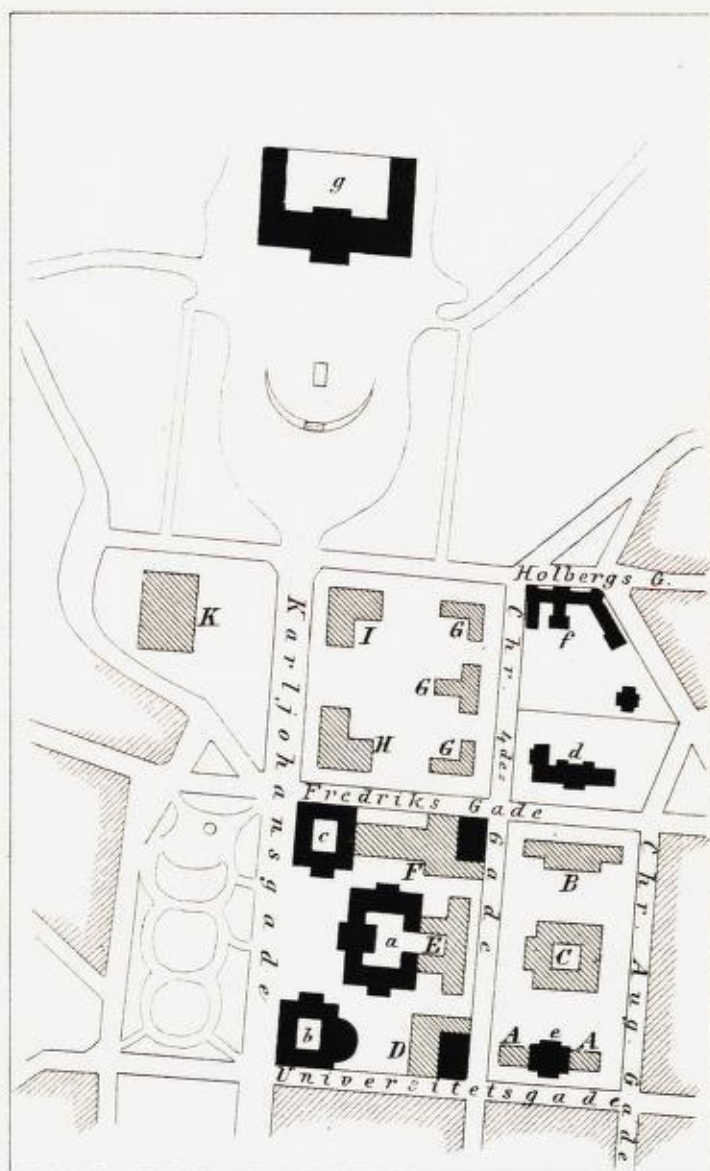
A. Fuldførelsen af kunstmuseet. B. De historiske samlinger. C. kunst og tegne-skolen. D. Ny universitetsbygning. E. Tilbygning til domus media. F. Udvidelse af biblioteksbygningen. G. Bygninger for forskellige videnskabelige instituter, der hidtil har været i domus media. H—I Større offentlige bygninger, hvoraf den ene måske statsministerhotel. K. Det ny nationalteater.

Det bemærkes, at ved ridsene af de foreslåede bygninger er her ikke tænkt på form og detaljer, kun på tomternes disposition i al almindelighed.

Det let skrafferede er privathuse.

Maalestok 0 100 200 300 Meter.

